

Strasbourg, 6. studenog 2020.

SAVJETODAVNO VIJEĆE EUROPSKIH SUDACA

(CCJE)

Mišljenje CCJE-a br. 23 (2020)

Uloga udruga sudaca u potpori neovisnosti sudaca

I. Uvod

1. U skladu s mandatom koji mu je dodijelio Odbor ministara, Vijeće Europe (VE), Savjetodavno vijeće europskih sudaca (CCJE) pripremlilo je Mišljenje o ulozi sudačkih udruga u potpori neovisnosti sudaca.
2. Ovo je mišljenje pripremljeno na temelju prethodnih mišljenja CCJE-a, Magne Carte sudaca CCJE-a (2010.) i relevantnih instrumenata Vijeća Europe, posebice Europske povelje o zakonima za suce (1998.) i Preporuka Vijeća ministara, VE, CM / Rec (2010)12 o sucima: Neovisnost, učinkovitost i odgovornosti i CM / Rec (2007)14 o pravnom statusu nevladinih organizacija u Europi, Izvješće Europske komisije za demokraciju putem zakona (Venecijanska komisija) o slobodi izražavanja sudaca (CDL-AD (2015) 018), Zajedničkim smjernicama o slobodi udruživanja Venecijanske komisije i OESS-ovog Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (OESS / ODIHR). Također je uzeo u obzir UN-ova Osnovna načela o neovisnosti sudstva, Bangaloreske principe ponašanja sudaca , Univerzalnu povelju suca Međunarodnog udruženja sudaca, izvješće posebnog izvjestitelja UN-a za prava na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja od 21. svibnja 2012. (A / HRC

/ 20/27) i treće izvješće posebnog izvjestitelja UN-a o neovisnosti sudaca i odvjetnika od 24. lipnja 2019. , koji se bavi ostvarivanjem slobode izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja od strane sudaca i tužitelja.

3. Mišljenje također uzima u obzir odgovore članova CCJE-a na upitnik o ulozi sudačkih udruga u pružanju potpore neovisnosti sudaca, kao i sažetak tih odgovora i prethodni nacrt mišljenja koji je pripremio stručnjak kojeg je imenovalo Vijeće Europe ,Sudac Gerhard REISSNER¹.

II. Opseg mišljenja

4. U 12 od 35 država članica, koje su odgovorile na upitnik, postoji samo jedna udruga sudaca. U većini tih država članica postoji više od jedne udruge.
5. Istraživanje je pokazalo da u državama članicama postoji velika raznolikost među udrugama sudaca. Uvjeti za članstvo su različiti, ciljevi se razilaze, a veličina i reprezentativnost uvelike se razlikuju.
6. Neke su udruge otvorene samo za suce određene sudske razine, npr. suci Vrhovnog suda ponekad imaju zasebno udruženje. Druge su sastavljene od sudaca određene specijalizacije. Najčešća udruženja ove vrste su zasebna udruženja sudaca upravnih sudova. Postoje i udruge žena sudaca². Međutim, u većini slučajeva udruge dopuštaju svim sucima postati njenim članovima.
7. Članstvo u svim vrstama udruga je dobrovoljno. Stoga veličina udruge, što se tiče broja članova može biti prilično različita i - što je još važnije - reprezentativnost udruge, što je omjer sudaca koji su članovi udruge u odnosu na sve sudaca koji bi mogli biti članovi te udruge, znatno se razlikuje.
8. Udruge sudaca mogu imati pravnu osobnost. Većina njih osnovana je na temelju zakona o udrugama. One također mogu postojati i kao neformalne skupine sudaca.
9. Sve udruge sudaca pružaju mrežu i platformu za razmjenu i komunikaciju između svojih članova. Glavni ciljevi velike većine udruga su promicanje i obrana neovisnosti sudaca i vladavine prava te zaštita statusa i primjerenih uvjeta rada sudaca. Ostali važni ciljevi su obuka sudaca, etika sudaca i doprinos pravosudnim reformama i zakonodavstvu.
10. Za potrebe ovog Mišljenja, udruge sudaca su autonomne neprofitne organizacije sa ili bez pravne osobnosti sastavljene od članova koji se dobrovoljno prijavljuju u njihovo članstvo.

¹ Sudac REISSNER bio je predsjednik CCJE-a u razdoblju 2012. - 2013. i dugogodišnji član Radne skupine CCJE-a.

² Postojanje udruga žena sudaca prijavile su Bosna i Hercegovina, Italija, Slovačka, Ukrajina i Ujedinjeno Kraljevstvo.

11. U većini udruga članstvo je otvoreno za suce, uključujući, u većini slučajeva, i umirovljene suce. U nekim udrugama, sudački pripravnici i sudski savjetnici također mogu postati članovi. U nekim udrugama, posebno ako postoji zajednički sustav napredovanja sudaca i tužitelja, tužitelji također mogu biti članovi sudačkih udruga.

III. Međunarodni i europski okvir

12. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima³, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR)⁴ i Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (ECHR)⁵ daju svima pravo udruživanja, to jest pravo osnivati i učlaniti se u udruge.
13. Kao i svi pojedinci, i suci uživaju ta temeljna prava koja su zaštićena gore spomenutim dokumentima⁶. Ostvarujući svoje pravo na slobodu mirnog okupljanja, suci trebaju imati na umu svoje odgovornosti i izbjegavati situacije koje bi se mogle smatrati nespojivima s autoritetom njihovog položaja ili koje su u neskladu s njihovom dužnošću da budu, te da ih se doživljava kao neovisne i nepristrane⁷.
14. Pravo na udruživanje nije samo u interesu suca osobno. Što se tiče sudaca, ovo je pravo u interesu i cijelog pravosuđa. Pravo udruživanja sudaca izričito je priznato UN-ovim Temeljnim načelima za neovisnost sudstva⁸, Bangalorskim načelima sudskog ponašanja⁹ i Univerzalnom sudačkom poveljom¹⁰.
15. U Europi je pravo na osnivanje sudačkih udruga razloženo 1998. Europskom poveljom o zakonom za suce¹¹ i 2010. Preporukom (2010)12 Odbora ministara Vijeća Europe o sucima, Neovisnost, Učinkovitost i odgovornosti (Preporuka

³ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima koju je usvojila Generalna skupština UN-a 10. prosinca 1948., članak 20/1.

⁴ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima koji je usvojila Generalna skupština UN-a 16.12.1966.

⁵ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (ECHR) (od 4.11.1950.), Članak 11/1.

⁶ Mišljenje CCJE-a br. 3 (2002) o načelima i pravilima kojima se uređuje profesionalno ponašanje sudaca, posebno o etici, nespojivom ponašanju i pristranosti, stavak 27.

⁷ Usporedite i s trećim izvješćem posebnog izvijestitelja UN-a o neovisnosti sudaca i odvjetnika o ostvarivanju slobode izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja od strane sudaca i tužitelja, 24. lipnja 2019., Preporuka 107.

⁸ Temeljna načela Ujedinjenih naroda o neovisnosti sudstva (odobrila ih je Generalna skupština 29. novembra 1985), stavak 9.

⁹ Bangalore načela sudskog ponašanja, Načela 4-6.

¹⁰ Univerzalna sudačka povelja (usvojio IAJ 14.11.2017.) Članak 3/5.

¹¹ Europska povelja o statutu sudaca: načela 1.7 i 1.8.

(2010) 12)¹² i Magna Carta sudaca CCJE-a (Temeljna načela)¹³. Europska povelja naglašava doprinos sudačkih udruga u obrani prava koja sucu pripadaju na temelju njegovog položaja. Preporuka (2010) 12 to potvrđuje i definira najvažniji element statusa suca - neovisnost te dodaje kao dodatni zadatak sucima, promicanje vladavine prava. Magna Carta sudaca definira ovaj cilj kao "obranu misije koje suci imaju u društvu". Takva kretanja mogu se vidjeti i prilikom analiziranja ciljeva udruga sudaca, gdje je danas sve više i više uz fokus na status sudaca podjednako snažna svijest o podizanju poštovanja prema vladavini prava.

IV. Obrazloženje i ciljevi sudačkih udruga

16. Suci su kamen temeljac onih država koje su izgrađene na demokraciji, vladavini prava i ljudskim pravima¹⁴. Logična je posljedica ove uloge koju navedeni europski dokumenti (koji postavljaju standarde) predviđaju, a statuti mnogih sudačkih udruga izražavaju dva najvažnija i središnja cilja: 1) uspostavljanje i obrana neovisnosti sudstva; 2) njegovanje i poboljšanje vladavine prava. Oba cilja jačaju učinkovito poštivanje temeljnog prava na pošteno suđenje od strane neovisnog i nepristranog suda utvrđenog u članku 6. EKLJP-a.
17. Prvi je cilj udruge sudaca - uspostava i obrana neovisnosti što obuhvaća, između ostalih čimbenika koji brane suce i sudstvo od bilo kakvih povreda neovisnosti, tražiti dovoljna sredstva i zadovoljavajuće radne uvjete, adekvatne naknade i socijalnu sigurnost, odbacivati nepravedne kritike i napade na sudstvo i pojedine suce, uspostavljanje, promicanje i provedba etičkih standarda te zaštita od nediskriminacije i rodne ravnoteže.
18. Drugi je cilj udruge sudaca - promicanje i unapređivanje vladavine prava što između ostalih čimbenika uključuje, doprinos osposobljavanju i razmjeni znanja i najboljih praksi, doprinos funkcioniranju sudstva zajedno s onima koji su za to odgovorni, doprinos reformama pravosudnog sustava i donošenju zakona, promicanje znanja i informiranje medija i šire javnosti o ulozi sudaca, pravosuđa i vladavini prava.
19. Do sada spomenuti ciljevi nisu isključivo ciljevi sudačkih udruga. Nekoliko drugih čimbenika unutar i izvan pravosudnog sustava igra ulogu u njihovom ostvarivanju. Za uspjeh će biti korisno uzajamno poštovanje, otvorenost, podrška i suradnja.

¹² Preporuka (2010) 12, stavak 25.

¹³ CCJE Magna Carta sudaca (Temeljna načela) (17.11.2010., Stavak 12.)

¹⁴ U vezi s ulogom pravosuđa, vidi Mišljenje CCJE-a br. 18 (2015) o položaju pravosuđa i njegovim odnosima s ostalim državnim moćima u modernoj demokraciji.

20. Udruge sudaca mogu također omogućiti sastanke s predstavnicima civilnog društva koji su sposobni izraziti očekivanja društva o pravosudnom sustavu i funkcioniranju sudbene vlasti¹⁵.
21. Očiti cilj udruge sudaca je stvaranje mreže među njezinim članovima. Okupljati suce koji svoje zadatke izvršavaju samostalno ili u vijeću, imajući zajedničke interese i potrebe. Pružanje mogućnosti dijaloga i kritike između sudaca pomaže u poboljšanju neovisnosti samokritikom unutar sudstva i razvoju snažnog pravosudnog sustava temeljenog na vrijednostima. Biti zajedno u udruzi dovodi suce do razmjene iskustava i najboljih praksi¹⁶. To je najplodnije u slučaju kada se udružuju suci različitih vrsta i razina sudova.

Udruge sudaca mogu također biti mjesto za produblјivanje znanja specijaliziranih sudaca i na taj način doprinosti dosljednoj primjeni prava. I na kraju, ali ne najmanje važno, udruge sudaca pomažu u razvijanju zajedničkog duha, neovisnosti sudstva, ljudskih prava i vladavine zakona.

22. Udruge sudaca također olakšavaju prekograničnu suradnju i omogućuju razmjenu s udrugama u drugim državama članicama. Oni se također udružuju na europskoj razini kroz niz europskih sudačkih udruženja i organizacija. Na taj način, nacionalne udruge sudaca otvaraju vrata za međunarodnu razmjenu iskustava za svoje članove i tako igraju važnu ulogu u širenju europskih standarda unutar nacionalnih sudačkih zajednica.
23. Na temelju gore spomenutih važnih aspekata udruge sudaca i njihovog značaja za potporu temeljnim vrijednostima pravosudnih sustava u državama članicama, CCJE smatra vrlo poželjnim da u svakom pravosudnom sustavu postoji barem jedno takvo udruženje sudaca.

V. Kako sudačke udruge mogu postići svoje ciljeve

A) Unutar pravosuđa

24. U promicanju i obrani neovisnosti sudaca i sudstva, udruge sudaca moraju provoditi širok spektar aktivnosti. Neovisnost pojedinog suca zahtijeva neovisno sudstvo¹⁷. Neovisnost isključuje ne samo utjecaj izvana već i unutar sudstva¹⁸. Udruge sudaca često se mogu nositi s prijetnjama, nepravednim kritikama i

¹⁵ CM / Rec (2010) 12, stavak 20.

¹⁶ Kao u slučaju razmjene među sucima istog suda, budući da se u mnogim državama članicama i među njima održavaju sastanci s ciljem „širenja pravnih dostignuća u sudskoj praksi i dobre profesionalne prakse“, vidi CEPEJ-ovo izvješće o „Prekidanju izolacije sudaca - Smjernice za poboljšanje

sudačke vještine i kompetencije, jačaju razmjenu znanja i suradnju te prelaze kulturu sudske izolacije “od 6. prosinca 2019., CEPEJ (2019) 15, str. 8.

¹⁷ Preporuka CM (2010) 12, stavak 4.

¹⁸ ESLJP Parlov-Tkalčić protiv Hrvatske, br. 24810/06, stavak 86, Agrokompleks protiv Ukrajine, br. 23465/03, stavak 137 i alt.

napadima. No, mnogo je teže suprotstaviti se neprimjerenom uplitanju u obliku odluka nadležnih tijela koja utječu na karijeru sudaca (imenovanje, napredovanje, premještaj, disciplinski postupak i postupak ocjenjivanja i tako dalje) ili svih vrsta odluka u vezi sa sudskom upravom.

25. Nadležnost za takve odluke povjerena je sudbenim vijećima, tijelima sudske uprave, predsjednicima sudova, a ponekad čak i izvršnoj vlasti (Vladi ili ministru pravosuđa). Da bi postigli svoje ciljeve, udruge sudaca moraju stoga biti u kontaktu s tim tijelima i obraćati im se.
26. Takvi kontakti trebali bi se temeljiti na otvorenosti, uzajamnom poštivanju njihovih uloga i nadležnosti i spremnosti saslušati argumente onih drugih. Udruge sudaca ne bi trebale intervenirati u odlukama o karijeri, ali mogu nadzirati slijede li nadležni sudionici pravilan postupak i primjenjuju li ispravne kriterije.
27. Upravitelji u sudstvu trebali bi biti svjesni da udruge sudaca ne samo da prenose stav svojih članova, već su i inkubator iskustva njihovih članova. Vrlo često su praktičari oni koji najbolje znaju što je potrebno u praksi. CCJE je preporučio da tijela sudaca u sudu trebaju savjetovati predsjednike sudova.¹⁹ Na sličan način udruge sudaca također mogu igrati takvu savjetodavnu ulogu u odnosu na sudske upravitelje ili tijela sudske uprave na svim razinama.
28. Osobito na razini sudske uprave koja je odgovorna za usvajanje različitih smjernica i propisa, uključivanje sudačkih udruga u pogledu strateških ciljeva i važnih pitanja opće primjene moglo bi biti plodno i uputno.
29. U većini država članica, odluke o karijeri sudaca i / ili o upravljenju sudovima povjerene su sudbenim vijećima²⁰. Njihova je opća misija zaštititi neovisnost sudstva i pojedinih sudaca te vladavinu prava²¹. Dakle, zadaci sudbenog vijeća i glavni ciljevi udruga sudaca se podudaraju. Mnogo će puta postojati usklađenost stavova, ali unatoč tome mogu se pojaviti različita mišljenja između udruga sudaca i sudbenih vijeća, koja obično imaju mješoviti sastav sudaca i nesudaca. U takvim bi se situacijama treba otvoreno razmjeniti mišljenja.
30. U potrazi za najboljom praksom, CCJE je saznao da u dvije države članice²² postoje savjetodavna vijeća koja se, između ostalog, sastoje od predstavnika udruga sudaca i tužitelja, kada se raspravlja o pitanjima u vezi s njihovim profesionalnim interesima, uključujući njihov status, radne uvjete, naknade i o drugim takvim pitanjima. U takvim slučajevima pripremaju se neobvezujuće

¹⁹ Mišljenje CCJE-a br. 19 (2016.) o ulozi predsjednika suda, stavak 19.

²⁰ Mišljenje CCJE-a br. 10 (2007.) o Sudskom vijeću u službi društva, stavak 42. (-URH-Državno sudbeno vijeće-op. prevoditelja)

²¹ Ibid, par. 8ff i 41f.

²² Belgija (Conseil consultatif de la magistrature), Bugarska (Partnersko vijeće).

preporuke o relevantnim zakonodavnim izmjenama i dopunama. CCJE preporučuje takve inicijative.

31. CCJE je primijetio da u nekoliko država članica udruga sudaca ima određeni utjecaj na odabir članova sudbenog vijeća bilo da ima pravo proslijediti mišljenje o kandidatima²³, podržavati kandidate kojima je potreban određeni broj sudaca koji ih predlažu²⁴, da imaju mogućnost nominiranja sudaca²⁵ ili zakonsku dužnost nominiranja kandidata²⁶, ili im zakon priznaje pravo na formalan stav u svezi s odabirom članova²⁷, ili čak sami biraju članove sudbenog vijeća²⁸.
32. Pod uvjetom da to ne krši neovisnost rada sudbenog vijeća, takvo bi sudjelovanje u izboru njegovih članova moglo biti dobrodošlo. Međutim, mora se voditi računa da takav sustav ne dovede do politizacije izbora i budućeg rada Vijeća. U svakom slučaju, ne bi smjelo biti diskriminacije, a članovi udruge sudaca trebali bi biti slobodni postati članovima sudbenog vijeća.
33. Mnoga sudačka udruženja uključena su u obuku sudaca organiziranjem obuke ili razvojem samih materijala za osposobljavanje i uvjeta za osposobljavanje²⁹, pružanjemiskusnih trenera ili barem prosljeđivanjem preporuka instituciji koja je zadužena za organizaciju obuke. CCJE u svom Mišljenju br. 4 (2003.) o odgovarajućem početnom i stručnom usavršavanju za suce na nacionalnoj i europskoj razini ukazuje na to da bi sudstvo trebalo igrati glavnu ulogu u organizaciji ili biti odgovorno za organizaciju obuke i da se osposobljavanje ne smije povjeravati izvršnoj ili zakonodavnoj vlasti³⁰. Sudjelovanje udruge sudaca, koje su bliske potrebama i praktičnom iskustvu njihovih članova, stoga je vrlo prikladno.
34. Suci bi trebali izraditi etička načela profesionalnog ponašanja³¹. Činjenica da se suci dobrovoljno udružuju i da postoji forum za razmjenu i raspravu jamči snažnu posvećenost sudaca bilo kojim načelima ponašanja koje su izradile

²³ Bugarska.

²⁴ Rumunjska, Španjolska.

²⁵ Norveška (prijedlog sudaca članova Odbora za imenovanja), Slovačka (prijedlog kao i svaka građanska udruga).

²⁶ Azerbejdžan (dvije nominacije za svako od sedam mjesta sudaca).

²⁷ Nizozemska

²⁸ Sjeverna Makedonija (predsjednik i jedan član i zamjenici).

²⁹ Austrija, Azerbejdžan, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Njemačka, Grčka, Litva, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Poljska, Rumunjska, Ruska Federacija, Slovenija, Španjolska, Švicarska, Ukrajina, Velika Britanija.

³⁰ Mišljenje CCJE-a br. 4 (2003.) o odgovarajućem početnom i stručnom usavršavanju sudaca na nacionalnoj i europskoj razini, paragraf 16, vidi također Europsku povelju o statutu sudaca, paragraf 2.3.

³¹ Mišljenje CCJE-a br. 3 (2002) o načelima i pravilima kojima se uređuje profesionalno ponašanje sudaca, posebno o etici, nespojivom ponašanju i nepristranosti, paragraf 48 lit ii i 49 lit iii; vidi također Preporuku (2010) 12, paragraf 73.

udruge sudaca³² ili bi barem trebali biti uključeni u stvaranje takvih načela tamo³³.

35. Iz istih razloga, udruge sudaca također su u položaju uspostaviti tijelo koje će savjetovati suce suočene s problemom koji se odnosi na profesionalnu etiku ili kompatibilnost nesudskih aktivnosti sa njihovim položajem³⁴.
36. U nekim državama članicama udruge sudaca zastupaju suce u disciplinskom postupku ako oni (suci) to zahtijevaju. Ne može se prigovoriti sudačkim udrugama koje zastupaju svoje članove u disciplinskom postupku i doprinose osiguranju poštenog postupka, posebno ako se takvi postupci zloupotrebljavaju kako bi se organiziralo razrješenje određenih sudaca. No, mora se paziti da se izbjegne dojam da su udruge sudaca zaštitnici sudaca koji su krivi za nedolično ponašanje. Poticanje vjerodostojne odgovornosti sudaca i sudstva važan je zadatak udruga sudaca.

B) U odnosu na druge državne ovlasti

37. CCJE smatra da udruge sudaca trebaju izbjegavati usmjeravanje svojih aktivnosti prema interesima političkih stranaka ili kandidata za političku funkciju i ne bi se trebale upuštati u politička pitanja koja su izvan njihovih ciljeva.
38. Udruge sudaca predstavljaju iskustvo i udruge trebaju naći načine da svoja razmišljanja i prijedloge prosljede ostalim državnim tijelima. CCJE se slaže s zapažanjima u obrazloženju uz članak 1.8 Europske povelje o zakonima za suce da bi „suci trebali biti uključeni u određivanje ukupnog sudskog proračuna i sredstava namijenjenih pojedinim sudovima, što podrazumijeva uspostavljanje savjetovanja ili postupaka zastupanja na nacionalnoj i lokalnoj razini. To se odnosi i šire na funkcioniranje sudstva i sudova i takva savjetovanja sa sucima putem njihovih predstavnika ili strukovnih udruga o bilo kojoj predloženoj promjeni zakona ili bilo kojoj predloženoj promjeni po osnovi po kojoj se nagrađuju ili kojom se uređuju socijalna prava, uključujući i starosnu mirovinu, trebala bi osigurati da suci ne budu izostavljeni iz procesa donošenja odluka o ovim pitanjima”.
39. Odbor ministara Vijeća Europe smatrao je da „participativna demokracija, koja se temelji na pravu tražiti donošenje odluka ili utjecati na izvršavanje ovlasti i odgovornosti javne vlasti, doprinosi predstavničkoj i izravnoj demokraciji te da pravo na građansko sudjelovanje u donošenju političkih odluka treba osigurati pojedincima, nevladinim organizacijama (NVO) i civilnom društvu u cjelini “³⁵. U

³² Postoje etički kodeksi koje su izradila udruženja sudaca u Austriji, Bugarskoj, Hrvatskoj, Danskoj, Finskoj, Islandu, Italiji, Malti, Nizozemskoj, Norveškoj, Sloveniji, Španjolskoj, Švicarskoj.

³³ Sudjelovanje udruženja sudaca u uspostavljanju etičkih standarda: Azerbejdžan, Belgija, Estonija, Njemačka, Irska, Litva, Luksemburg, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Rumunjska, Slovačka, Švedska, Turska, Ukrajina, Ujedinjeno Kraljevstvo.

³⁴ Mišljenje CCJE-a br. 3 (2002) o načelima i pravilima kojima se uređuje profesionalno ponašanje sudaca, posebno o etici, nespojivom ponašanju i nepristranosti, paragraf 49 lit iv i Preporuka (2010) 12, paragraf 74.

³⁵ Smjernice za građansko sudjelovanje u donošenju političkih odluka, CM (2017) 83, preambula.

vezi s nevladinim organizacijama, Vijeće ministara VE, priznalo je „ključni doprinos nevladinih organizacija (NVO) razvoju i ostvarivanju demokracije i ljudskih prava, posebno kroz promicanje svijesti javnosti, sudjelovanju u javnom životu i o osiguravanju transparentnosti i odgovornosti javnih vlasti“³⁶. Tijekom izrade primarnog i sekundarnog zakonodavstva koje utječe na njihov status, financiranje ili polje djelovanja, treba konzultirati nevladine organizacije³⁷.

40. CCJE je uvjeren da bi ove mogućnosti sudjelovanja trebale biti povjerene i udrugama sudaca, iako to nisu organizacije koje predstavljaju civilno društvo, već organizacije čiji su članovi dužnosnici treće državne vlasti. CCJE u svom Mišljenju br. 18 (2015) o položaju sudstva i njegovim odnosima s ostalim državnim tijelima u modernoj demokraciji daje smjernice glede rasprave s drugim državnim vlastima³⁸, dijalogu s javnošću³⁹ i potrebu za suzdržanošću u odnosima između triju vlasti⁴⁰. Ovo bi se mišljenje trebalo na sličan način koristiti kao smjernice u pogledu odnosa između sudačkih udruga, s jedne strane, i zakonodavne i izvršne vlasti s druge strane.
41. CCJE prihvaća sudjelovanje udruga sudaca u postupku izrade nacrtu zakona koji se tiču područja pravosuđa, a koje predlaže izvršna vlast. Kada se uspostavlja komisije za reformu pravosuđa ili slične strateške projektne skupine, trebali bi biti u njih uključeni i predstavnici udruga sudaca koje će imenovati njihova udruga. Općenito, izvršna vlast na svim razinama trebala bi zatražiti i razmotriti mišljenje udruga sudaca u pogledu pravosudnih reformi i projekata, uključujući proračunska pitanja i raspodjelu sredstava, uvjete rada i sve druge aspekte položaja suca.
42. U nekim državama članicama formalno sudjelovanje sudačkih udruga u postupku izrade i izmjene zakona osigurava se zakonom ili podzakonskim aktima⁴¹. U nekoliko drugih država članica to je barem postojana praksa⁴². CCJE pozdravlja praksu koja udrugama sudaca pruža mogućnost razmatranja i komentiranja nacrtu zakona u stvarima koje su povezane sa statusom sudaca i upravljanjem sudovima, za što treba osigurati odgovarajuće vrijeme i čije rezultate treba ozbiljno shvatiti i uzeti u obzir. Istodobno, udruge sudaca trebaju se kloniti politički kontroverznih tema koje su izvan kruga njihovih ciljeva.

³⁶ Preporuka CM / Rec (2007) 14 o pravnom statusu nevladinih organizacija u Europi, preambula, stavak 2.

³⁷ Ibid., Para. 77.

³⁸ Mišljenje CCJE-a br. 18 (2015.) o položaju pravosuđa i njegovim odnosima s ostalim državnim moćima u modernoj demokraciji, stavak 32.

³⁹ Ibid., Paragraf 33.

⁴⁰ Ibid., Paragraf 40. i par. 53. do 55.

⁴¹ Austrija (što se tiče redovnih sudova), Estonija, Njemačka, Grčka, Island, Crna Gora, Nizozemska, Rumunjska, Slovačka.

⁴² Finska, Italija, Poljska, Švicarska.

43. CCJE vidi kao ključni zadatak udruga sudaca, odgovorno se uključiti u traženje kako poboljšati pravosudni sustav i jačati vladavinu prava.

C) U interakciji s društvom u cjelini

44. Udruge sudaca posebno su prikladne informirati medije i širu javnost o radu i prioritetima sudstva, uključujući dužnosti i ovlasti sudaca, te ulogu sudstva i ostalih državnih ovlasti u demokratskoj pravnoj državi.
45. CCJE sa zadovoljstvom primjećuje da mnoge sudačke udruge na značajan i djelotvoran način doprinose mjerama usmjerenim na poticanje odnosa i razumijevanja između pravosuđa i javnosti, poput programa edukacije suda, informativnih materijala, dana otvorenih vrata, javnih rasprava, prezentacija, drugih programa⁴³. Takve mjere su najučinkovitije ako ih provode oni koji rade u sustavu. Udruge sudaca stoga bi se trebale uključiti u ove aktivnosti. Čini se da je također uobičajeno da udruge sudaca organiziraju konferencije, proaktivno djeluju na medijskim politikama i koriste društvene medije u svom radu, sve korake koje CCJE pozdravlja.
46. Udruge sudaca ponekad rade zajedno s nevladinim udrugama radi ostvarivanja određenih ciljeva. To može doprinijeti postizanju takvih zajedničkih ciljeva, pod uvjetom da se izbjegne bilo kakva politizacija.

VI. Što je potrebno udrugama sudaca da ispune svoje zadatke

A. Opće smjernice

47. . Venecijanska komisija i OESS-ov ured za demokratske institucije i ljudska prava (OESS / ODIHR) usvojili su 2014. godine Zajedničke smjernice o slobodi udruživanja⁴⁴ (u daljnjem tekstu Smjernice o slobodi udruživanja), koje se bave temeljnim pravom na osnivanje i pridruživanje udrugama . CCJE se slaže s ovim Smjernicama. Većina standarde koji su utvrđeni u tom dokumentu mogu se primijeniti i na udruge sudaca.
48. CCJE podsjeća na sljedeće standarde:
- a) svi imaju jednako pravo na udruživanje⁴⁵;
 - b) formiranje i registracija (ako je primjenjivo) ne bi trebali biti nepotrebno opterećujući ili obeshrabrujući⁴⁶;

⁴³ Mišljenje CCJE-a br. 7 (2005) o pravdi i društvu, poglavlje A: Odnosi sudova s javnošću, par. 10 do 20, i mišljenje CCJE-a br. 6 (2004) o pravičnom suđenju u razumnom roku i ulozi suca u suđenjima uzimajući u obzir alternativne načine rješavanja sporova, poglavlje A: Pristup pravdi, par. 11 do 18.

⁴⁴ Venecijanska komisija i Zajedničke smjernice OESS-a / ODIHR-a o slobodi udruživanja, VC CDL-AD (2014) 046 odn. Zakoni OESS-a / ODIHR-a br. GDL-FOASS / 263/2014.

⁴⁵ Na istom mjestu, paragraf 122 i dalje.

⁴⁶ Ibid., Para. 151.

- c) načelo samouprave treba poštivati i omogućiti⁴⁷, što između ostalog znači da treba zabraniti bilo kakav utjecaj izvana na ciljeve i na njihovu provedbu, na unutarnju strukturu⁴⁸ i odabir dužnosnika udruge sudaca⁴⁹;
- d) treba pružiti mogućnost sudjelovanja u transparentnom procesu donošenja zakona i dijaloga⁵⁰ te pružiti mogućnost komentiranja službenih izvješća međunarodnim akterima⁵¹;
- e) obustava ili zabrana aktivnosti udruge trebala bi biti moguća samo u vrlo iznimnim i ograničenim slučajevima⁵², a neovisni bi sud trebao moći preispitati⁵³ takvu odluku;
- f) uporaba novih tehnologija treba biti dopuštena kao i svima; mjere nadzora kojima je posebno cilj promatranje udruživanja i blokiranje web stranica trebaju biti zabranjene⁵⁴.

B. Poseban položaj sudaca

- 49. Što se tiče udruge sudaca, čini se potrebnim razmotriti neke značajke koje proizlaze iz posebnog položaja i zadaća sudaca. Suci moraju biti neovisni i nepristrani. Oni moraju biti ne samo neovisni i nepristrani, već se takvima trebaju činiti. Suci čine sudstvo, koje je jedno od tri državne ovlasti, ali to je vlast koja je povjerena osobno pojedinim sucima ili njihovim vijećima.
- 50. Sudstvo kao državnoj grani vlasti nije tako lako, kao izvršnoj ili zakonodavnoj vlasti, gdje su obje vođene političkim strankama i hijerarhijom, utvrditi zajedničku volju i jedinstvenu komunikaciju s drugim vlastima, s medijima i društvom u cjelini.
- 51. Suci također uživaju temeljno pravo na slobodu izražavanja⁵⁵, makar su suci ograničeni pravilima o povjerljivosti u vezi sa svojim slučajevima i ostalim informacijama kada je riječ o davanju izjava i izražavanju mišljenja.
- 52. Učinak izjave jednog jedinog suca sigurno ima ograničen učinak. Udruge sudaca mogu pridonijeti ispravljanju ovih svojstvenih „nedostataka“ na dva

⁴⁷ Ibid., Paragraf 169 i 171.

⁴⁸ Ibid., Para. 175.

⁴⁹ Ibid, paragraf 174.

⁵⁰ Ibid I, paragraf 183 i 184.

⁵¹ Ibid., Para. 186.

⁵² Ibid, paragraf 244, 245, 251.

⁵³ Ibid, paragraf 244 i 256.

⁵⁴ Ibid., Para. 265, 270, 271.

⁵⁵ Presude ESLJP u predmetu Baka v. Mađarska, 23. lipnja 2016 .; Harabin v. Slovačka, 20. studenog 2012 .; vidi također članak 11. EKLJP.

načina. One mogu pomoći u pronalaženju zajedničkog stava i mogu ga učinkovito prenijeti vanjskim čimbenicima.

53. Ako u pravosudnom sustavu postoji više udruga sudaca, udruge sudaca ponekad imaju različite stavove s obzirom na određene zajedničke probleme. Iako pluralizam obogaćuje demokratsku raspravu o sudstvu, CCJE pozdravlja ulaganje napora u pronalaženje zajedničkog stava o važnim pitanjima kako bi se snažno utjecalo na druge čimbenike unutar i izvan pravosudnog sustava.
54. CCJE prepoznaje važnost i vrijednost udruga sudaca. One imaju potencijal značajno doprinosti vladavini prava u državama članicama, čak i ako gore spomenute značajke udruga sudaca rezultiraju i posebnim ograničenjima.
55. CCJE je uvjeren da je zahtjev da sudačke udruge budu neovisna i samoupravna tijela bitan element koji je, s jedne strane, aspekt temeljnog prava na osnivanje i pridruživanje udrugama, ali je također usko povezan uz neovisnost sudaca i sudstva i uz načelo podjele i ravnoteže državnih vlasti. Iako udruge sudaca nisu nositelji ovih ustavnih prava, u praksi se pritisak i utjecaj mogu neizravno vršiti na suce i sudstvo ako se vrši utjecaj na sudačke udruge.
56. Stoga je apsolutno neophodno da ciljevi, unutarnja struktura, članstvo i odabir dužnosnika udruga sudaca budu bez vanjskog utjecaja ili kontrole.
57. Članstvo u udruženju ne bi trebalo imati utjecaja na sudačku karijeru i ne bi trebalo biti ni prednost ni nedostatak. Članovi udruge ne bi trebali biti obvezni otkriti svoje članstvo⁵⁶, čime bi bili izloženi uplitanju u njihovo pravo na privatnost u vezi s tako osjetljivim podacima. S obzirom na to da udruge sudaca štite svoje interese u tom pogledu, podaci o članstvu moraju se tretirati kao podaci sindikata, za koje je otkrivanje isključeno⁵⁷. Čak i ako propisi zahtijevaju da suci prijavljuju imovinu i interese kako bi napravili transparentnima moguće sukobe interesa, to ne može uključivati izjavu o članstvu u udrugama sudaca, jer ne postoji sukob interesa između takvog članstva i izvršavanja sudačkih funkcija.

C. Resursi i upravljanje

58. Ovisno o rasponu ciljeva i sredstava predviđenih za njihovo provođenje, sudačke udruge trebaju resurse u različitom opsegu. Članarine su primarni izvor prihoda za većinu udruga. Naknade ne bi trebale biti diskriminirajuće ili isključujuće da bi se time riskiralo isključivanje onih sudaca koji ih ne mogu priuštiti.
59. Često će biti potrebna dodatna financijska sredstva ili druga oprema. CCJE odobrava zahtjev u Smjernicama o slobodi udruživanja da će „udruge imati slobodu tražiti, primati i koristiti financijske, materijalne i ljudske resurse, bilo

⁵⁶ Vidi Mišljenje ureda CCJE o izmjenama i dopunama od 11. 8. 2017. bugarskog Zakona o pravosudnom sustavu od 2. 11. 2017. (CCJE-BU (2017.) 10), par. 10 do 16.

⁵⁷ Ibid., Paragraf 13., i Međunarodna organizacija rada (ILO) Sažetak odluka i načela Odbora za slobodu udruživanja Upravnog tijela ILO-a, peto (revidirano) izdanje, 2006., para. 866.

domaće, strane ili međunarodne, za obavljanje svojih aktivnosti⁵⁸. Bez obzira na izvor financiranja ono mora biti transparentno i ne smije umanjivati ili ostavljati dojam da narušava neovisnost sudačkih udruga.

60. Mnoge udruge zarađuju nešto od publikacija, aktivnosti i obuke, organiziranja seminara, konferencija i drugih događanja ili sudjelovanja u nacionalnim ili međunarodnim projektima. Druge imaju koristi od svoje imovine, od donacija, ostavština i subvencija. Ako se koriste takvi dodatni izvori prihoda, mora se voditi računa da se ne naruši neovisnost udruge i da se ne pojavi čak ni pojava utjecaja na aktivnosti udruge. To se također mora uzeti u obzir ako se potpora pruža iz državnog proračuna i temelji se na određenim uvjetima. Trošenje javnog novca iz državnog proračuna obično rezultira određenom financijskom kontrolom. Stoga treba biti na oprezu ne samo u pogledu ovisnosti o takvom financiranju, već i u pogledu kontrole, koja ne može uključivati kontrolu sadržaja ili prioriteta aktivnosti.
61. Financiranje sudačkih udruga ne bi trebalo naštetiti njihovom neprofitnom karakteru, što znači da stvaranje prihoda ne smije biti njihova primarna svrha. Udruga ne smije raspodijeliti svojim članovima bilo kakvu dobit koja proizlazi iz njezinih aktivnosti, već je treba uložiti u udugu radi ostvarivanja njenih ciljeva⁵⁹. Udruge sudaca trebale bi uspostaviti stroga pravila transparentnosti u vezi s njihovim financiranjem.

D. Unutarnja struktura

62. Udruge sudaca tvrde da djeluju u ime svojih članova i da ih vodi zajednička volja. To zahtijeva demokratsku strukturu unutar udruge i donošenje odluka i provođenje aktivnosti na transparentan način. To je još važnije ako udruge zbog svoje visoke reprezentativnosti namjeravaju govoriti u ime svih sudaca ili svih sudaca određene nadležnosti.
63. Kako bi udovoljili tim zahtjevima, CCJE preporučuje da dužnosnike udruge (predsjednika, izvršni odbor i druge) biraju njihovi članovi ili delegati koje biraju njihovi članovi na demokratski, nediskriminirajući način. Odluke odbora ili drugih izvršnih tijela trebale bi biti transparentne i obrazložene. Treba uspostaviti otvoreni dijalog između članova i dužnosnika, pružajući poštenu priliku da svaka grupa unutar udruge bude saslušana, bez diskriminacije.

E. Odnosi s političkim strankama

64. Udruge sudaca i njihovi dužnosnici ne bi trebale biti dijelom političkih stranaka ili im biti naklonjeni. Pokušaji političkih stranaka ili skupina utjecati na politiku udruge ili izbore njezinih dužnosnika trebaju biti jasno odbačeni. Na predstavnike udruge ne treba gledati kao na agente političkih skupina, već kao

⁵⁸ Zajedničke smjernice o slobodi udruživanja, paragraf 32.

⁵⁹ Ibid, paragraf 43.

na aktere koji su predani samo zahtjevima sudbenog sustava. To ne znači da udruge sudaca ne komuniciraju s političkim strankama. Da bi prenijele i izborile se za potrebe i potrebne reforme pravosudnog sustava, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava, udruge sudaca će se, ako su potrebne rasprave, morati uključiti u razmjene s političkim strankama koje su se obvezale na demokraciju i vladavina zakona.

65. CCJE ne podržava sustav u kojima različite skupine članova unutar udruge sponzoriraju, određuju ili podržavaju različite političke stranke, posebno u vrijeme kampanja za izbor dužnosnika.

F. Udruge sudaca i sindikati

66. Uvjete rada sudaca, njihovu naknadu, mirovinu i socijalnu sigurnost trebala bi osigurati država. Stoga se suci suočavaju sa sličnim izazovom zaštititi i poboljšati svoju osobnu situaciju kao i drugi pojedinci u odnosu na svoje poslodavce, te u tom pogledu udruge sudaca imaju slične interese kao sindikati.
67. Suci također mogu osnivati sindikate i pridruživati se sindikatima⁶⁰. Zakonodavstvo može nametnuti određena ograničenja ovih prava u odnosu na suce, ali ta ograničenja ne smiju u potpunosti lišiti suca tih temeljnih prava⁶¹.
68. Praksa članstva sudaca u sindikatima u državama članicama znatno se razlikuje. U nekim državama članicama pravna i kulturna tradicija takvo članstvo smatraju nespojivim sa položajem i ulogom suca. U drugim državama članicama neki su suci istovremeno članovi sindikata i udruge sudaca. A postoje i neka udruženja sudaca koja su priznata kao sindikati ili sebe vide takvima⁶². Katkad im status sindikata pruža dodatna sredstva.
69. Te se različite tradicije moraju poštivati. Ipak, CCJE mora naglasiti da se mora voditi računa da, ako sindikatima dominira stranačka politika, takva politizacija ne utječe na suce i njihov imidž. Inače bi takva praksa mogla dovesti do optužbi za pristranost i nedostatak nepristranosti.

VII. Status, ciljevi i uloga međunarodnih sudačkih sudaca

70. Tijekom posljednjih desetljeća Europa je vrlo brzo razvila zajednički pravni prostor. S jedne strane, stvoreno je sve više i više instrumenata za prekograničnu suradnju između nacionalnih pravosuđa. S druge strane, pod okriljem Europske konvencije o ljudskim pravima i jurisprudencije Europskog suda za ljudska prava, zajedničke europske temeljne vrijednosti utjecale su izravno na nacionalne pravne sustave i njihovo funkcioniranje. Paralelno s tim, razvoj sudske prakse i postavljanja standarda i izvršavanja zajedničkih propisa djelomično su prebačeni na čimbenike na europskoj razini. Te su nove europske

⁶⁰ Komentar bangalorskih načela pravosudnog kontakta, para. 176.

⁶¹ Vidi ESLJP Matelly protiv Francuske.

⁶² Finska, Francuska, Grčka, Luksemburg (udruženje je neregistrirani pododjeljak sindikata javnih službenika), Nizozemska

institucije stvorene i ispunjene utjecajem članova nacionalnih izvršnih ili zakonodavnih vlasti.

71. Gore opisani razvoj popraćen je koracima predstavnika nacionalnih pravosudnih vlasti uključiti se i na europskoj razini. Uspostavljeno je nekoliko europskih udruga sudaca, od kojih su neke federacije nacionalnih udruga, dok su druge sastavljene od sudaca iz različitih zemalja, a druge opet pružaju članstvo nacionalnim udrugama, kao i pojedinačnim sucima.
72. Za svoje članove takva udruženja pružaju važnu priliku za razmjenu iskustava iz različitih pravnih sustava i tumačenja zajedničkih standarda i vrijednosti.
73. Poput nacionalnih udruga sudaca, europska udruženja sudaca predana su ciljevima obrane i promicanja neovisnosti sudaca i sudstva te zaštite i promicanja vladavine prava.
74. Oni pokušavaju uspostaviti dijalog s čimbenicima na europskoj razini, pridonijeti postavljanju standarda na ovoj razini i skrenuti pozornost europskih vlasti na probleme u pravosudnom sustavu u državama članicama.
75. Europska udruženja sudaca promatraju razvoj pravosudnih sustava u državama članicama i njihovu usklađenost s europskim standardima. Oni su inkubator velikog iskustva i platforma za razmjenu između nacionalnih pravosuđa, istovremeno radeći na promicanju europskih standarda. Europske udruge znatno doprinose informiranju svojih članova o europskim zbivanjima i novoj jurisprudenciji i postavljanju standarda, kao i obuci o tim standardima.
76. Članstvom u europskim udrugama sudaca, nacionalne udruge imaju priliku upozoriti na probleme, europske vlasti i mogu ojačati vlastiti utjecaj zbog svog ugleda. U samim državama članicama argumenti se ponekad uzimaju ozbiljnije ako ih iznese europski čimbenik.
77. CCJE, koji je prihvatio europska udruženja sudaca kao promatrače, zahvalan je na njihovim plodnim doprinosima u njegovim razmišljanjima. Preporučuje da i drugi europski čimbenici slijede ovaj primjer kako bi uključili sudačke udruge u svoj rad.

VIII. Kako bi se države članice trebale nositi sa sudačkim udruženjima

78. Glavni ciljevi udruga sudaca - poticanje i obrana neovisnosti sudaca i sudstva, vladavine prava i ljudskih prava - usklađeni su s temeljnim načelima Vijeća Europe i obvezama njegovih država članica. Ovaj zajednički interes trebao bi dovesti do zajedničkih napora udruga sudaca i državnih vlasti država članica.

79. Države se moraju suzdržati od primjene nerazumnih neizravnih ograničenja prava na mirno okupljanje i udruživanje te prava na slobodu izražavanja⁶³, već moraju i zaštititi ta prava⁶⁴.
80. Države članice bi stoga trebale osigurati okvir koji omogućava sucima slobodno ostvarivanje prava na udruživanje i unutar kojeg udruge sudaca mogu plodno raditi na ispunjavanju svojih ciljeva.
81. Udruge sudaca i države članice trebale bi se uključiti u otvoren i transparentan dijalog zasnovan na povjerenju, o svim relevantnim pitanjima u vezi sa pravosudnim sustavom.
82. Političari se trebaju suzdržati od pokušaja utjecaja na suce ili njihova udruženja da bi oni podržali interese stranačke politike i to niti prijetnjama, neopravdanim optužbama ili medijskim kampanjama, niti osiguravanjem napredovanja ili pogodnosti za dužnosnike ili članove, niti na bilo koji drugi način.
83. Države članice trebale bi iskoristiti svoj utjecaj na europske institucije i podržati inicijative kako bi uspostavile i olakšale dijalog između tih institucija i europskih udruga sudaca.

IX. Zaključci i preporuke

1. Udruge sudaca su samoupravne neprofitne organizacije sastavljene od članova koji se dobrovoljno prijavljuju za članstvo.
2. CCJE smatra vrlo poželjnim da u svakom pravosudnom sustavu postoji barem jedno takvo udruženje sudaca.
3. Države članice moraju osigurati okvir u kojem se pravo sudaca na udruživanje i pravo na slobodu izražavanja mogu učinkovito ostvariti i moraju se suzdržati od bilo kakvih intervencija koje bi mogle narušiti neovisnost sudačkih udruga.
4. Najvažniji ciljevi udruga sudaca su uspostaviti i obraniti neovisnost sudaca čuvajući njihov status i nastojeći im osigurati odgovarajuće radne uvjete, te poticanje i poboljšanje vladavine zakona.
5. Udruge sudaca također mogu igrati važnu ulogu u pogledu obuke i etiku za suce i pridonijeti pravosudnim reformama.

⁶³ Vidi ESLJP Kudeshkina protiv Rusije (26.02.2009).

⁶⁴ Za negativne i pozitivne obveze vidi ESLJP Öllinger protiv Austrije, paragraf 35 i alt; vidi Izvještaj posebnog izvjestitelja UN-a za prava na slobodu mimog okupljanja i udruživanja od 21. svibnja 2012. (A / HRC / 20/27), par. 33-42.

6. Zahvaljujući svojoj ulozi i radu, udruge sudaca mogu dati presudan doprinos funkcioniranju pravosudnog sustava i vladavine prava. U svim bi slučajevima takav doprinos trebao biti važan i vrijedan.
7. Preporučljivo je da se udrugama sudaca omogući mogućnost razmatranja i komentiranja namjeravanog zakonodavstva u pitanjima povezanim sa statusom sudaca i sudskom upravom.
8. Dijalog između sudske uprave i predstavnika udruga sudaca, zasnovan na otvorenosti i uzajamnom poštivanju njihovih uloga, potaknut će djelotvornost pravosudnog sustava i njegovih reformi.
9. Udruge sudaca u dobrom su položaju da informiraju medije i širu javnost o ulozi i funkcioniranju sudstva i sudaca.
10. Udruge sudaca trebale bi izbjegavati usmjeravanje svojih aktivnosti prema interesima političkih stranaka ili kandidata za političku funkciju i ne bi se smjele miješati u politička pitanja. Njihove aktivnosti trebaju biti ograničene na područje njihovih ciljeva.
11. Udruge sudaca trebale bi biti strukturirane na demokratski način. Financiranje i donošenje odluka trebali bi biti transparentni barem za članove.
12. Suci ne mogu biti obvezni otkriti svoje članstvo u udruzi sudaca.
13. Udruge sudaca olakšavaju prekograničnu suradnju i omogućuju razmjenu s udrugama u drugim državama članicama. Oni se također udružuju na europskoj razini kroz niz europskih pravosudnih udruženja i organizacija.
14. Udruge sudaca na europskoj razini igraju značajnu ulogu u promicanju i zaštiti europskih vrijednosti i europskih pravnih standarda na polju vladavine prava i ljudskih prava. Stoga bi nacionalne i međunarodne vlasti trebale posvetiti dužnu pozornost radu tih udruga.
15. CCJE preporučuje da se europske institucije oslanjaju i koriste se iskustvom i zapažanjima koja europska udruženja prikupljaju iz različitih država članica i pravosudnih sustava.
16. CCJE promiče redovitu razmjenu između udruga sudaca i europskih dionika.

Preveo i uredio:

Đuro Sessa
Predsjednik Vrhovnog suda
Republike Hrvatske